

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput V. Fausti Socini referuntur, & refutantur sophismata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83684](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83684)

morte multatum. Itaque Sociniani inepte adſtruunt Redemptionem impro- priam, & metaphoricam: audacter ne- gant ſacrificium Crucis expiatorium; &

impie ac temere inſiciantur mortis Chri- ſti pro nobis ſubrogationem, atque ſub- ſtitutionem.

C A P U T V.

Fauſti Socini referuntur, & refutantur ſophiſmata.

S U M M A R I U M.

1. & 2. Objeſtio ex ſcriptura deſumpta ſolvitur.
3. & 4. Objeſtio ex conceptu redemptionis deſumpta ſolvitur.

5. & 6. Objeſtio ex verbis: *portare peccata*, deſumpta ſolvitur.
7. 8. & ſeqq. Solvuntur reliquæ objeſtiones.

1.
Objicitur 1.

A Tobjicit Fauſtus: Chriſtus non ideo hominum Servator eſt, quia illos redemit ſolutio pretio, ſed ob alias cauſas à divina Scriptura aperte commemoratas. Prima eſt, quod nobis viam ſalutis annuntiaverit; ideo nam- que dicitur miſſus, ut teſtimonium red- deret veritati, & prædicaret Evange- lium. Ita legitur Marci 1. 38. Lucæ iv. 18. 19. 43. Joan. xviii. 37. Atque hinc appellatur Apocal. 1. 5. *Teſtis fidelis*, & dicitur ab Apoſtolo in prima ad Tim. ii. 6. & vi. 13. *teſtimonium temporibus ſuis*. Id vero ſublimiori titulo compe- rit Chriſto, quam Apoſtoliſ; nam ille *teſtis* ſimpliciter dicitur, iſti autem Act. 1. 8. *teſtes* tantummodo *Jeſu Chriſti*, propterea quod non propriam, ſed Chri- ſti doctrinam prædicaverint: quare non elidunt Socini argumentum, qui Apoſto- lorum exemplo nituntur oſtendere re- demptionem nihil aliud importare, quam æternæ ſalutis annuntiationem. Deinde appellatur Chriſtus Salvator hominum, quia veritatem confirmavit ſanguinis ef- fuſione: nam ob eam rem præioſus ille ſanguis dicitur ſanguis *novi fœderis*, Matth. xxvi. 28. & ad Hebræos xii. 20. nimirum quia meliora annuntiat, ac loquitur, quam ſanguis Abel, ut Apo- ſtolus ibidem ait cap. xii. 24. Conſtat etiam ex cap. xxiv. Exodi verſu 8. in vetere fœdere ſanciendo effuſum ſangui- nem, quod & præſcarum gentium ſerva- vit conſuetudo. Fruſtra reponeres id in Martyres etiam quadrare; cum hi ſanci- tum à Chriſto fœdus confirmarint, id- circo appellati Act. xx. 11. 26. & Apoc. vii. 17. *Teſtes Jeſu Chriſti*. Tertio ſacræ literæ appellant Chriſtum homi- num Servatorem, quia mortuus eſt, ut ipſum imitantes conſequamur æternam vitam: quod expreſſe docet Apoſtolus ad Rom. xii. 13. ad Eph. iv. 20. & Petrus 1. Epiſt. 11. 21. Præterea dicitur Chriſtus Redemptor noſter, quoniam reſurgens à mortuis nos in fide & juſti- ficatione firmavit. Videatur Apoſtolus

R. P. Berti Theol. Tom. V.

ad Rom. vi. 5. ad Corinthios prima, vi. 14. ad Eph. 11. 6. ad Philipp. 111. 12. Ratio manifeſta depromitur ex quo per reſurrectionem declaratus filius Dei firmiorem nobis fidem ingeneraverit. Videſis Joan. xx. 31. Act. xii. 33. Apoſt. ad Rom. 1. 4. Tandem Chriſtus Reparator eſt noſtri, quia nobis æter- nam vitam daturus eſt, ut colligitur ex Matth. xxviii. 18. Joan. xvii. 2. ad Hebræos iv. 14. Cum tam apertas cau- ſas Scriptura proferat, cur Chriſtus di- catur Reparator humani generis, quid neceſſum eſt recurrere ad exhibitam ſa- tisfactionem, ad ſolutionem pretii, ad pœnarum ſubrogationem?

Reſpondetur nihil concludi pro Soci- no, etiamſi omnia quæ hæcenus obje- ſta ſunt, concedantur. Quæ enim inepta magis, & inutilis conſecutio, quam hæc Sociniana, Servator noſter vitam annuntiavit æternam, fœdus ſancivit novum, reſurrexit ne vana eſſet fides noſtra, nobisque ſalutem impertitur; ergo nos ſoluto pretio non redemit? Imo ſi ob auctoritatem Scripturarum ſan- ctarum, quæ in antecedenti præmittuntur, vera ſunt; veriſſimum eſt etiam nos à Chriſto fuiſſe magno pretio cõemptos, pretioſum ipſius ſanguinem eſſe *hytrum*, ac ſatisfactionis medium, & pro nobis immaculatum Agnum fuiſſe in cruce ma- ctatum, hoſtiam ſacrificium, placamen, id pariter ſacris literis conſtantibus: in quibus ſi propria ſatisfactio erat nobis ſignificanda, quæ verba magis idonea uſurpare poterant divinitus aſſati Scri- ptoribus? Poterant aſſerere Chriſtum pro nobis dediffe animam ſuam, fuiſſe ſan- guinem, ſolviſſe pretium? Affirmare ſa- ctum pro nobis *maledictum*, portaviſſe pec- cata noſtra, fuiſſe prævaricationibus noſtris percuſſum ac vulneratum? De- monſtrare nos ejus morte à dæmonis po- teſtate erutos, reconciliatos Deo, à pec- catorum inquinamento expiatis? Aſſue- runt, aſſimarunt, demonſtraverunt. Pro- priam ergo redemptionem fruſtra Socinia-

2.
Reſponde-
tur.

ii

ni

ni Scripturis oppugnant. At cur nostra redemptio prædicatione etiam, miraculis, & resurrectione peracta est? Cum Deus hominem condiderit liberi arbitrii, is non à Deo humanum genus instituentem, neque impellente & cogente causa aliqua, sed propria voluntate suggerenti diabolo assensum præbens, venumdatus est sub peccato. Ut ergo venditioni responderet redemptio, non tantum Christus pretium solvit, hostemque devicit; sed etiam voluit, ut homo erueretur à diaboli potestate non reluctans & invitus, sed Deo invitanti ac trahenti libere obtemperans. Atque hinc est, quod licet omnes redempti simus per soluto pro singulis pretiosi sanguinis pretio; degunt tamen complures sub demonis captivitate, quia per liberum arbitrium nolunt resipiscere. Tantummodo parvulis absque motu voluntatis propriæ applicatur per Sacramentum regenerationis fructus passionis Christi, quoniam illi absque propriæ voluntatis actu peccaverunt in Adam: ab aliis jure voluntatis assensus requiritur, quoniam diaboli illecebris volentes, non inviti detinentur captivi. Mortuus est ergo Christus, ut effuso sanguine redemptionis nostræ pretium solveret: prædicavit, ut delitescerent in tenebris veritatem agnoscerent: patravit miracula, ut increduli præberent fidem: resurrexit, ut in fide complantati ad justificationem disponderentur: promisit vitam æternam, ut traherentur ad gratiam meliorum bonorum expectatione. Atque ita, licet ad redemptionem spectent omnia Christi opera, ratione tamen præcipua tribuitur ipsa redemptio sanguinis effusioni, ut vidimus cap. 2. prop. 2. quia sanguis habet rationem pretii, cætera spectant ad alliciendam captivi hominis voluntatem: in quibus si præsertim sita esset redemptio, hæc non passioni, sed Christi miraculis, & resurrectioni speciali titulo conveniret. Hæc vero abunde convellunt Sociniana sophismata. Brevi ad primum reponimus Marcum cap. 1. asserere Christum venisse ad prædicandum, sed in hoc tantum sitam redemptionem divinat Faustus. Lucas cap. 14. non solum ait Christum evangelizasse, sed etiam prædicasse *captivis remissionem*: neque istuc habes hac prædicatione mundum fuisse redemptum. Joannes pariter cap. xviii. ait Christum in mundum venisse, ut testimonium perhiberet veritati: nil aliud hoc loci. Apostolus in prima ad Timoth. vi. præter testimonium commemorat etiam *redemptionem*, & quidem Græco vocabulo ἀντίλυτρον: de quo cap.

2. prop. 1. Apocalypsis addit, *Et lavit nos à peccatis nostris in sanguine suo*. Discrimen inter Christum, & Apostolos ac Martyres in eo situm, quod Christus solus crucifixus sit pro humani generis redemptione, cæteri habeant reconciliationis ministerium, vidimus cit. cap. 2. prop. 111. num. 2. 3. 4. 5. & prop. vi. num. 2. Hoc tamen discrimen tollitur, si redemptio in sola prædicatione constituitur. Ad secundum dicimus Christi sanguinem esse *sanguinem fœderis*, ac testamenti, quia cum factum sit peccatorum nostrorum placamen, pactum Dei cum justis initum, & ob iniquorum culpas contractum firmiori nexu sancivit. *Fœderis* quoque vocabulum, factum Moysis Exodi xxiv. & gentium consuetudo ineundi fœdera effuso hostiarum sanguine catholicam sententiam confirmant; quia cum antiquitus fœderum transgressores capite plecterentur, facta per sanguinem expiatione hostes reconciliabantur, hostia loco fœdifragorum mactata. Vide Lippomanum in Exodum pag. 234. Illa quoque ceremonia significatum veteribus, fractores fœderum more mactatarum pecudum discerpitum iri, ut ostendit de Conviviis Ver. cap. viii. Jos. Laurentius Lucensis, Itaque sanguis Christi appellatus est *sanguis fœderis*, quoniam & pro transgressoribus effusus est, & novum Dei pactum firmavit. Et ideo melius loquitur, quam sanguis Abel, quia effusus in remissionem peccatorum loquitur veniam & gratiam, cum sanguis Abel loqueretur supplicium, atque vindictam, Gen. iv. 10. Ad tertium dico recte sanguinem Christi nos hortari, ut ejus vestigia sectemur, cum Christus *veniens non verbis tantum nos hortatus sit, sed & factis*, post omnes injurias & contumelias passus quoque & crucifixus, ut nos pati & mori exemplo suo doceret, ut *nulla sit homini excusatio pro se non pati, cum passus sit ille pro nobis, & cum ille passus sit pro alienis peccatis, multo magis pro peccatis suis pati unumquemque debere*. Ita Cyprianus Epist. ad Fortunatum, sive de Exhortat. Martyrii cap. 5. & Auctor Carminis de Passione Domini inter Lactantii Opera sic Dominum Jesum nos alloquentem inducit:

*Seclare meæ vestigia vitæ,
Ipsaque supplicia inspicens, mor-
temque severam,*

Cor-

*Corporis innumeros memorans, animique dolores,
Disce adverſa pati, & propria in-
vigilare ſaluti.*

Quantum argumentum retorquetur ad-
verſus Socinum; nam ſi Chriſtus decla-
ratus eſt filius Dei per reſurrectionem,
in morte autem cum ſceleratis reputatus
eſt; aut redemptio poſſimum non con-
ſiſtit in fidei confirmatione, aut per re-
ſurrectionem, non per mortem Chriſti
principaliter redempti ſumus. At Soci-
nus redemptionem noſtram tribuendam
praefertim Domini Jeſu paſſioni, non
uno in loco fatetur, neque tam audax
eſt, ut id queat denegare. Citatis au-
tem locis reſurrectioni poſtius fidei firmi-
tudo & juſtificationis tribuitur, quam ex-
piatio delictorum, & ſolutio captivita-
tis: nimirum Chriſtus, ut inquit Augu-
ſtinus citatus cap. praecedenti, *in paſſio-
ne ſacrificium factus eſt, in reſurrectione
innovavit illud quod occiſus eſt, & tan-
quam primitias dedit Deo.* Hinc Apo-
ſtolus ad Rom. iv. 25. de Chriſto ait:
*Qui traditus eſt propter delicta noſtra,
& reſurrexit propter juſtificationem no-
ſtram;* non quod Chriſtus reſurgendo à
mortuis juſticiam noſtram promeruerit,
ſed quia traditus eſt, ut ſua morte pec-
catorum noſtrorum poenam lueret; &
reſurrexit, ut juſtitiæ, & novitatis vi-
tae typum quemdam praeferreret, ſive, ut
loquitur Eccleſia in Praefat. Paſchali,
*Mortem noſtram moriendo deſtruxit, &
vitam reſurgendo reparavit.* In quinto
neceſſum non eſt immorari; quippe
Chriſtum nobis aeternam vitam dediſſe,
& omnem poteſtatem adeptum eſſe, ut
legitur in locis poſtremo à Socino ci-
tatis, eſt prorsus indubitatum; ſed aequè
indubitatum eſt hanc vitam nobis teter-
rimæ ejus mortis beneficio comparatam:
quia *Chriſti ſanguis ſic in remiſſionem
peccatorum omnium fuſus eſt, ut omne
peccatum poſſit delere:* quod docet S. P.
Auguſtinus Tract. xcii. in Joan. num. i.
nec everti unquam poterit Socinianis
machinationibus.

3.
Objicitur 2. Pergit obſectare Socinus: Redimere
nihil aliud eſt, quam captivum liberare
nullo ſoluto pretio. Primo namque po-
pulus Iſrael dicitur ex Aegypto redem-
ptus, Exodi xv. 13. & Deut. vii. 8.
nec ulla tamen in hac redemptione in-
terfuit pretii ſolutio. Moyſes quoque
Act. vii. 35. appellatur Redemptor, &
quidem Græco vocabulo *λυτρωτής*, nec
tamen pro reducendis ſuorum tribubus
fudit ſanguinem. Eo prorsus pacto ſe
R. P. Berti Theol. Tom. V.

absque ullo pretio redemptum à Domino
in Pl. xxx. 6. ait regius Vates. Præ-
terea redimere ac vendere ad invicem op-
ponuntur: at Scripturarum phraſiſ idici-
tur ſub peccato venundatus, qui nullo
pretio in ſervitutem traditur, ſubjicitur,
mancipatur. Aperte id colligitur ex
Deut. xxxii. 30. Judic. i. 8. & Iſaie
l. 1. Idem dicendum de redemptione li-
quet ex eodem Propheta cap. l. 3.
Ad hæc redemptionem nihil eſſe aliud,
quam remiſſionem peccatorum affirmat
Apoſtolus ad Coloff. i. 14. Hanc autem
remiſſionem nobis gratis impendi idem
Apoſtolus docet in primo ad Eph. verſu
7. Fruſtra itaque ex verbo *redimendi* in-
fertur Chriſtum pro nobis ſatiſfeciffe.

4. Reſp. Redimere nihil aliud eſſe, quam
captivum ſoluto pretio liberare, id ſaten-
te Socino cap. i. ſecundi libri, nec aliam
ſignificationem habere hebraicum ver-
bum *פָּדָה*, & Græcum *λυτρώειν*: &
quamvis eadem verba aliquando acci-
pantur metaphorice pro liberatione à
miſeria, quemadmodum vendere inter-
dum dicitur Deus quem à ſua miſericor-
dia alienat, ſpecie, ut Lorinus inquit in
Pl. vii. 3. uſurpata pro genere; non ſit
conſequens quod ubi de humani generis
reparatione occurrit ſermo, verbum *re-
dimere* ſenſum non præſeferat proprium.
Non enim redempti tantum dicimur,
ſed redempti ſanguine, empti pretio ma-
gno: & ſanguis Chriſti hujus redemptio-
nis appellatur *λύτρον*, & auro, argento-
que, per quod redimuntur captivi, præ-
fertur. Atque illud mirandum eſt, So-
cinianos, qui acuti dialectici videri vo-
lunt, ex quo verbum *redimere* alicubi ac-
cipiatur ſenſu ampliori, nullibi, nec ubi
pretium innuitur, propriam illi tribuere
ſignificationem. Itaque ad primum con-
cedimus populum Iſrael absque pretio
redemptum ex tyrannide Pharaonis: ſed
dicimus hanc liberationem appellari Re-
demptionem ob typum, quia Paſchalis
Agnus tunc immolatus præfigurabat
Chriſtum, cujus morte redempti ſumus:
nec oportet, ut omnia prorsus conve-
niant in figura, & in veritate; ut vidi-
mus cap. ii. prop. 5. quamquam popu-
lus Iſrael non dicitur de Aegypto ra-
demptus pretio, ut nos dicimur empti à
Chriſto, ſed iisdem in locis, quæ Soci-
nus objicit, dicitur Deus redemiſſe po-
pulum ſuum *in brachio excelfo, in ma-
nu forti, in miſericordia, in fortitudi-
ne;* ita, ut Scriptura ipſa innuat hanc
liberationem peractam fuiſſe divina vir-
tute, ac potentia miraculorum. Quod
additur de Moyſe, eandem habet ſolu-
tionem:

tionem: siquidem in Actis dicitur *λυτρωτης*, quatenus gerebat Christi typum; ut etiam Cyrus appellatus est *Christus*, præsignans libertatem à captivitate peccati, alique permulti Messiam præfigurarunt. Ut ergo nomen *Christi* de Cyro propter typum, de Jesu Nazareno ob veritatem enuntiatur: ita nomen Redemptoris de Moyse improprie, de Domino Jesu, qui non solum internuntii functus est munere, sed etiam tradidit semetipsum, sanguinisque pretium effudit, asseritur proprio sensu. Hinc Basilius in Psalmum XLVIII. pag. 280. & S. P. Augustinus lib. IV. contra duas Epist. Pelagianor. cap. 4. num. 8. demonstrant Redemptoris ac Mediatoris nomen proprie Christo duntaxat competere. Vide supra cap. 2. prop. 6. Addo Syriace Moysen dici, non Redemptorem, sed *רִדְיָה*, *divemptorem litium*, à radice *רָדַה*, *judicare*: in versione autem Arabica, & Ethiopica, *liberatore*; quamvis liquet ex Græco, ex Hieronymo, & ex vetustissimo Codice Vaticano præferendam esse lectionem Vulgatæ, ac decipi Lutherum, Bezam, ac Schmidium abjicientes vocabulum *Redemptoris*. Quod sequitur de venditione diluitur ex dictis; ut enim qui vendit, rem à suo dominio alienat, ita Deus iniquos abjicit, traditque ministris justitiæ suæ puniendos: ac dicitur gratis vendere, quasi vili æstimet, ac parvipendat. Ita redimere valet aliquando idem, ac liberare à vexatione & tyrannide: quod tamen in humani generis reparatione non gratis perfectum est, sed pretio persoluto. Nec oppositum evincit Isaias cap. LII. ubi dicimur sine argento redempti, quoniam non captivorum promeritis, sed Christi passione contigit liberatio. Atque his refutatur postrema objectio, quod Apostolus doceat non gratis justificari: de qua recole quæ dixi Prop. III. num. 2. & Prop. VI. ubi vitrea Socini tela fuerunt contrita. Addo nunc præclaram Augustini annotationem q. XVII. in librum Jud. scriptum à propheta nos *gratis* esse venundatos, non autem redemptos gratis & sine pretio, sed redemptos *sine argento*, ut pretium redemptionis intelligamus, quale dicit Apostolus Petrus, *Non eim auro, vel argento redempti estis, sed pretio sanguinis Agni immaculati*. Itaque Isaias ait, *sine argento redimemini*, quoniam pretio quidem sanguinis Christi, non tamen pretio pecuniario eramus redimendi. Hæc Augustinus. Addamus ulterius, etiam in venditione peccatorum pretium aliquod

intercedere, licet non semper pecuniarium, scribente Polybio lib. 4. *ἐνορα πανταχῇ τὰ κακὰ γέγονε, mala qualibet esse venalia*, cum nemo sine maximo impendio sectetur crimina. Vide quæ de Jafone narrat Auctor 2. lib. Machab. cap. IV. 8. Quæ ab improbo amatore extorquet libido recenset lib. IV. Lucretius, & quæ ab avaro fames auri, Persius Satyra V. ab eo versu, *Mane piger stertis*, &c.

Tertiò loco opponit Faustus Socinus; ^{5.} *Portare peccata* nihil est aliud, quam illa auferre ac delere, frustra itaque hinc satisfactionem Christi nituntur comprobare Catholici. Ac primo sunt loca per multa, in quibus *ferre*, & *auferre* idem sonant, ut Exodi XXXIV. 7. & Joannis XX. 5. Deinde celebris Isaiæ textus cap. 53. *Vere languores nostros ipse tulit*, in Evangelio Matth. VII. 16. exponitur de corporis infirmitatibus, quas tamen Salvator in se non transtulit. Ad hæc Levit. XVI. 22. dicitur hircus emissarius portasse *iniquitates in terram solitariam*, cum tamen non mactaretur in expiationem peccati, sed vivus emitteretur in desertum. Præterea licet portare peccata sit scelorum poenam subire, nulla inde consequitur satisfactio; nam & Judæi in captivitate dicuntur portasse patrum suorum iniquitatem Jerem. Lam. cap. V. 7. nec tamen Deo ullam exhibuerunt satisfactionem.

Resp. Christum eo sensu portasse peccata omnium nostrum, quatenus propter ^{6.} scelera nostra attritus est; quatenus pro nobis factus est peccatum & maledictum, scilicet sacrificium & hostia; quatenus peccatorum nostrorum poenas luit: ut ostendimus cap. 2. prop. 4. ideoque, etsi *portare* sit idem alicubi, atque *auferre*, dum agitur de Redemptione importat quoque supplicium peccato debitum, præsertim cum Salvator non solum dicatur *portasse peccata*, verum etiam ea *sustulisse in corpore suo super lignum*, crucemque latronum. De cap. VII. Matth. plura nuper citata propositione. Quod vero attinet ad hircum emissarium, respondent quidam fuisse typum Christi, nec de typo ad antitypum valere comparisonem. At in primis eodem cap. XVI. Levit. asseritur alium hircum *pro peccato populi* fuisse mactatum: qui cum pariter fuerit Christi typus, commonstrat hunc proprio sanguine scelera nostra expiasse. Quomodo autem mactatione hostiarum peccata olim expiarentur, dictum cap. II. prop. 5. Deinde hircus quoque deportatus in solitudinem, si

Hebræis

Hebrais interpretibus habenda est fides, & ſublimi loco præcipitatus dabatur neci, aut ſaltem illa in ſolitarium locum abactio ei mortem ex ferarum laniatibus minabatur. Sed detur hircum emiſſarium non fuiſſe in præcipitum actum, atque diſcerptum: cum omnia vetera ſacrificia fuerint typus Chriſti, in re ſignificata hircus maſtatus non eſt ſpectandus tanquam aliquid ab hirco ablegatitio diverſum. Alloquemur itaque Socinus verbis, quibus Cyrillus Alex. lib. ix. pag. 301. urget Julianum: *Cerne ergo, cerne myſterium etiam in capris duobus reſte adumbratum. Caper enim, ſive hircus pro peccatis ſacerdotis & populi maſtatur ex præſcripto legis. Ut enim ait Iſaias propheta: Omnes ſicut oves erravimus, & Dominus tradidit eum pro peccatis noſtris. Duo ſiquidem hirci aſſumuntur, non tanquam duo Chriſti ſint, aut duo juxta nonnullos filii, ſed potius, quod oportebat eundem immolari pro nobis, & mori quidem ſecundum carnem, vivere autem ſecundum ſpiritum. Facit etiam ad rem noſtram, quod Sacerdos imprecabatur capiti hirci emiſſarii, ut quidquid malorum venturum erat ſuper filios Iſrael, caderet ſuper hircum, cui etiam tradunt ligatas ad caput ſchedas peccatis inſcriptas. Verum de his Joan. Lorinus in Levit. pag. 503. Tertullianus de hirco emiſſario lib. 3. adv. Marcionem inquit: *Circumdatus coccino, maledictus, & conſputatus, & convuſus, & compunctus à populo extra civitatem abjiciebatur in perditionem, manifeſtis notatus inſignibus Dominicæ paſſionis. De promptus ex Lament. Jeremiæ locus demonſtrat quomodo portare peccata aliquando idem ſit ac propter peccata puniri: atque hoc ſenſu Chriſtum portasse peccata noſtra, ut pro illis ſubiret mortem, nos affirmamus. Quare hinc revincitur Socinus contendens quod portare peccata ſit illa auferre, non perferre: quod ipſemet in multis Scripturæ locis ſignificari ſatetur cap. 21. ſuarum Prælectionum. Chriſtus vero non ſolum peccata pertulit, ſed etiam pro nobis ſatisfaciens illa delevit, quia pro nobis vulneratus eſt, & nos ejus livore ſanati ſumus, atque factus pro nobis maledictum nos redemit de maledicto. Sed perlege laudatam 1v. propoſitionem cap. 2.**

7.
Obijciunt 4.

Rurſus Sociniani obijciunt: Dum Chriſtus dicitur *pro nobis* mortuus, ſenſus eſt morte ſua nobis beneficium maximum contuliſſe conſeſtans ſuam erga nos charitatem, ac Patris miſericordiam promittens; nullo autem pacto inferitur lo-

co noſtri ſi ſe maſtatum. I. Quia particula *pro*, ſignificat occaſionem, cauſamque finalem, non autem perſonæ ſubſtitutionem. II. Joannis 1. cap. 11. 16. legitur nos debere *pro fratribus animas ponere*, exemplum ſeſtantes Chriſti, qui *pro nobis poſuit animam ſuam*. At nos fratribus utilitatem afferre poſſumus, non ſatisfacere *pro* iſdem. III. Dicitur Chriſtus *pro nobis* mortuus, quatenus nos exemplo ſuo in ſempiternam vitam tranſtulit, & in ejus nomine baptizamus; ut colligitur ex 1. ad Corinth. 1. 13. *Nunquid Paulus crucifixus eſt pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati eſtis?* IV. Idem Apoſtolus ad Hebr. 11. 9. inquit Chriſtum *gratia Dei* pro omnibus guſtaſſe mortem. Ideo dicitur ergo mortuus pro nobis, quia declaravit nos *gratiam*, maximumque beneficium fuiſſe aſſecutos. V. Joan. x. 11. ſe comparat Jeſus Paſtori, qui *animam ſuam dat pro ovibus ſuis*. Paſtor autem ſe propter oves ſervandas periculo exponit, ſed nullam illis moriens affert libertatem: imo ſi moriatur, quomodo ſervantur oves? VI. Frangens apud Lucam panem Eucharifticum cap. xxii. 19. ait Chriſtus: *Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis datur*; nec tamen in Cœna pro homine redimendo fuit immolatus. VII. Dum quis pro redimendo captivo ſubſtituitur, loco illius captivus permanet. Si ergo Chriſtus mortuus pro nobis eſſet, ut nos redimeret, loco noſtri manſiſſet captivus. Itaque dum Chriſtus dicitur *pro nobis* mortuus, particula *pro* finalem tantum cauſam importat, non perſonæ ſubſtitutionem.

Reſp. reſelli hæc inania ſophismata 8. prop. 3. capit. 2. ubi offendimus quod Reſponde- licet particula *pro* aliquando ſignificetur. tantummodo utilitatem aliquam, in redemptionis negotio denotat ſubſtitutionem, cum Chriſtus ſit mortuus pro impiis, ut ipſi eriperentur à perditione. Oſtendimus ibidem haberi etiam in Scripturis particulam aliam *propter*, quæ adverſariorum conſeſſione demonſtrat permutationem. Ad primum ergo reſpondemus nuſquam de fidelibus legi quod debeant pro fratribus animam ponere, ut eos ſolvant à maledicto, ut illi reconciliantur Deo, ut eruantur à damnatione Adæ, quemadmodum de Redemptore noſtro id affirmatur. Joannes itaque exemplo Chriſti nos ad charitatem hortatur, ex quo ſimul empti ſimus, & unum ſit pretium omnium noſtrum, ut S. Pater demonſtrat Tract. vi. in cit. Epistol. num. 12. At non poſſumus in ponendo animam pro

li 3

fratri-

fratribus Christo esse pares: ille enim potestatem habuit ponendi animam suam, & iterum sumendi eam; nos autem nec quantum volumus vivimus, & morimur etiam si nolumus: ille moriens mox in se occidit mortem; nos in ejus morte liberamur à morte: illius caro non vidit corruptionem; nostra post corruptionem in fine sæculi per illum induet incorruptionem: ille nobis non indiguit ut nos salvos faceret; nos sine illo nihil possumus facere: ille se nobis palmitibus præbuit vitem; nos habere præter illum non possumus vitam. Postremo etsi fratres pro fratribus moriantur, tamen in fraterno peccatorum remissionem nullius sanguis Martyris funditur; quod fecit ille pro nobis. Hæc idem Aug. Tract. in Joan. LXXXIV. n. 2. Ex quibus verbis apparet quantum in ponendo pro aliis animam Christus à nobis differat. At quod sequitur in Socinum retorquetur; nam Paulus Corinthios hortatur ad unitatem spiritus, & ad vitanda schismata ex quo solus Christus pro nobis sit crucifixus, ejusque virtute ac merito consecuti sumus in baptismo remissionem peccatorum. Eo itaque pacto, quo Christus pro nobis est mortuus, nemo mori potest pro fratribus: sed ille fudit sanguinem ob redemptionem, alii ad exemplum, & communionem charitatis. Quod sequitur ex cap. 2. ad Hebræos demonstrat Christum gustasse mortem, non necessitate ductum, sed charitate, ac redemptionis nostræ causa; ut legitur quoque ad Rom. v. 8. ad Titum III. 4. aliisque in locis. Est autem in Græco: ὅπως χά-
 ρατι θεῷ, & vocula ὅπως modum, non finalem causam significat; unde legit Syrus, *Per gratiam suam*, & Arabs, *Ex Dei gratia*, id est, per humanitatem, beneficentiam, φιλανθρωπίαν. Vide Bibl. Reg. N. Test. pag. 442. & Valt. 853. Ad proximum æque facilis est responsio: quippe Bonus Pastor ut oves redimeret, dedit animam suam; & ne iterum lupi gregem discernerent, ne gloriarentur Judæi quasi prævaluerint, surrexit à mortuis: quamobrem è vestigio addit, *Ego pono animam meam, ut iterum sumam eam*. Ex quo etiam Christus dicatur antonomastice *Bonus Pastor*, infertur neminem in ponendo pro ovibus animam suam esse illi simillimum. At legendus Augustinus Tract. XLVII. in Joan. num. 3. & 10. Quod additur ex Luc. XXI. 1. de Pane Eucharistico, si ea verba, *Quod pro vobis datur*, conferantur cum Epist. I. ad Corinth. XI. 24. ubi legitur, *Quod pro vobis tradetur*, & cum iis, quæ ibidem apud Lucam habentur versu 20. de

sanguine, *Qui pro vobis fundetur*; liquet posse habere significationem futuri, ac idem esse, ac *pro vobis dabitur* in mortem: etsi nos profitentes in consecratione panis verum sacrificium haud negamus significationem præsentis temporis, ut idem sit datur, ac, offertur. Quod si ad hujus loci versiones confugiamus, his Lucæ verbis refellitur omnis Socini tergiversatio: legitur quippe in Arabica: *Quod commutabitur pro vobis*: in Aethiopica, *Quod datur propter vos in redemptionem*: in Syriaca, *Quod pro vobis tradetur*. En commutatio victimæ loco nostri: en expressa redemptio: en futura in cruce immolatio. Adeas N. Test. Walt. p. 378. & Bibl. Max. Tom. XIV. pag. 254. Postremum nihil evincit; nam Christum pro captivis substitutum ultro fatemur, sed ei non erat in captivitate permanendum, quia Diabolus, qui captivum tenebat humanum genus, Redemptorem nostrum nullius peccati reum poenâ mortis afficiens devictus & ejectus est; ideoque Christus abtulit ejus arma, & spolia distribuit, Luc. XI. 22. elevatus in cruce omnia ad se ipsum traxit, & quos redemit, emptitios fecit, sui que juris, ac hujus mundi principem ejecit foras, Joan. XII. 32. & denique à mortuis resurgens, atque in altitudinem cælorum ascendens, ad fidem redigens qui erant sub tyrannide diaboli, captivam duxit captivitatem, Pl. LXVII. 19. & ad Ephes. IV. 8. Collustrabunt hanc responsionem quæ diximus cap. III. prop. 9. num. 5.

Præterea opponunt: Ita per Christi sanguinem reconciliati sumus, ut illenul-
 9. latenus fuerit redemptionis nostræ ly-
 10. trum, ac pretium. Ac primo ad Rom. v. 10. legitur: *Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus per mortem filii ejus: multo magis reconciliati salvi erimus in vita ipsius*; ubi magis vitæ, quam morti Salvatoris nostra tribuitur salus. Deinde idem Apostolus 2. ad Corinth. v. 19. inquit: *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum*. Vides quo pacto reconciliati sumus per Christum? Sola non imputatione peccati. Addit Paulus: *Et posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro Christo ergo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos*. Itaque hortatione, ministerio verbi, & inter-
 11. nuntii completo munere nos Christus reconciliavit Patri. Denique ex eodem Apostolo ad Ephes. IV. 32. ut ad Rom. III. 24. *gratis*, ideoque absque pretio justificamur.

Resp.

10.
Reſponde-
tur.

Reſp. hæc omnia fuiſſe abunde refuta-
ta cap. 2. prop. 3. Brevi nunc ad primum
dicimus ibidem Apoſtolum aſſerere nos
eſſe reconciliatos *per mortem filii ejus, &
in ſanguine ipſius*. Sanguini itaque &
morti reconciliatio noſtra præcipue tri-
buitur, & ideo per vitam ſalutem con-
ſequimur, quia reconciliati ſumus per
mortem. Quod ut aperte percipias, ani-
madverte Apoſtolum inſtituere *antitheſin*
inter inimicos & reconciliatos, inter
mortem & vitam Chriſti. Verborum
itaque illorum ſenſus obviuſ, & apertif-
ſimus eſt: Si cum peccatores eſſemus,
redempti ſumus pretio ſanguinis, & re-
conciliati per mortem: curnam ſi juſti
erimus, eo vivente, nunquam morituro,
& interpellante pro nobis, reconciliati
& amici ſalutem non aſſequemur? Præ-
clare Chryſoſtomus hom. ix. in Paul. p.
93. *Vides quantum locus hic fundamen-
tum habeat ad adſtruendam futurorum
ſpem: ante hunc enim duo quidem erant
ad ſalutem noſtram difficilia: & quod
peccatores eſſemus, & quod ſalus per Do-
mini mortem neceſſaria: quod ipſum mi-
nus perſuaſibile erat, antequam fieret, ac
magnum adeo charitatem requirebat, ut
fieret; nunc autem poſteaquam hæc eveni-
re, reliqua faciliora ſunt. Etenim ami-
ci facti ſumus, nec morte amplius opus
eſt, &c.* Et S. Pater Aug. lib. xiii. de
Trinit. cap. xvi. num. 21. *In vita ſal-
vi, quia per mortem reconciliati. Quis
enim dubitet daturum amicis vitam ſuam,
pro quibus inimicis dedit mortem ſuam?*
Quod ſequitur, inepte ad hanc rem de-
torquetur à Socino; eſſi enim reconci-
liatio fieret per ſolam non imputationem
peccati, ut tenent hæretici plurimi, mi-
nime excluderetur Chriſti redemptio,
quoniam ait ibidem Paulus nos reconci-
liatos eſſe *in Chriſto*, & ad Colof. 1. 20.
per ſanguinem crucis ejus. Cæterum non
juvat hic locus nefarium aliud de juſtifi-
catione placitum; quoniam Apoſtolus
explicat reconciliationem ex parte, quæ
continet abolitionem offenſæ; non ex-
cludit gratiam habitualem, per quam red-
dimur ſancti, & immaculati, ut demon-
ſtrat in h. l. illuſtris Eſtius, & nos vidi-
mus lib. xix. cap. 2. Alterum in Soci-
nianos retorquetur: nam Paulus tribuit
Apoſtoliſ ministerium reconciliationis ob
prædicationis officium, & munus legati
atque oratoris; Chriſto autem tribuit
ipſam reconciliationem, ideoque is non
ſolum prædicatione & exemplo, verum
etiam ſolutione pretii, ſanguinisque ef-
fuſione reconciliationis eſt auctor. Recte
Chryſoſtomus hom. xi. in 2. ad Corinth.
p. 821. *Ob idque etiam dicebat Apoſto-*

*lus, Deus erat mundum ſibi reconcilians
in Chriſto, hoc eſt, per Chriſtum. Quo-
niam enim dixerat, Qui dedit nobis mi-
niſterium reconciliationis, temperamento
quodam utitur, perinde ac ſi diceret: Non
eſt quod exiſtimetis ſummam hujus rei au-
thoritatem penes nos eſſe, miniſtri tantum
ſumus. Deus eſt qui totum hoc efficit,
qui per Unigenitum ſuum terrarum orbem
in gratiam recepit.* Comprobat hanc
expoſitionem S. P. Aug. ſerm. cxi. de
Verbis Apoſtoli num. 10. ex iis, quæ
apud Paulum ſequuntur, *Eum, qui non
noverat peccatum, pro nobis peccatum
fecit*: ubi peccatum ſignificare hoſtiam
pro peccato, etiam ibidem tradit S. Do-
ctor: quod nos oſtendimus prop. iv.
num. 2. Scimus contendere Socinum
pag. 137. de Chriſto Servatore, *pecca-
tum non hoſtiam ſignificare, ſed hominem
habitum ut peccatorem*. Sed præter-
quam quod refellitur ex dictis ibidem:
quid inferitur ex interpretatione verſutiſ-
ſimi hominis, niſi Chriſtum, ut nos Deo
reconciliaret, factum eſſe peccatum, id
eſt, tanquam peccatorem aliquem penes
obnoxium, ut exponit quoque pag. 639.
Oecumenius? Stat ergo reconciliationem
noſtram ex morte Chriſti eſſe repeten-
dam. Ad ult. dictum eſt cit. prop. 6.
nos juſtificatos eſſe gratis, & per redem-
ptionem, quæ eſt in Chriſto Jeſu, ut gra-
tis ad noſtra promerita, non ad exhibi-
tam à Chriſto ſatiſfactionem debeat re-
ferri.

Ad hæc Sociniani objeçant: Sacrifi-
cio Crucis nulla inerat vis expiandi; le-
gales enim victimæ erant figura paſſio-
nis Chriſti, ut ſerpens æneus, de quo
Num. xi. 9. Atquemadmodum qui re-
ſpicebant ſerpentem illum, eripiebantur
à morte; ita qui Chriſto credunt, non
pereunt, ſed habent vitam æternam, ut
inquit Joan. iii. 14. Item arca Noë,
mare rubrum, & aquæ, quæ fluxerunt
de petra, præfigurabant baptiſmum ex
Apoſt. i. ad Corinth. x. 6. ii. & i. Pe-
tri iii. 21. quamvis nullam haberent
vim expiandi. Præterea victimæ nul-
lam ſanctificationem afferebant, & ta-
men omnia illarum ſanguine ſecundum
legem mundabantur, ut Apoſtolus do-
cet ad Hebr. ix. 22. quia ſacrificiis pe-
ractis Deus plenam remiſſionem creden-
tibus conferebat. Præterea falſum eſt
Chriſtum Sacerdotis munere functum,
priusquam cælum ingrederetur. I. Quia
Apoſtolus ad Heb. ii. 17. ait debuiffe
Chriſtum per omnia fratribus ſimilari, ut
Pontifex fieret: aſſimilatus eſt autem per
mortem: ideoque nondum in cruce fue-
rat

11.
Objeçitur 6.

rat Pontifex constitutus. II. Quia in eadem epist. cap. v. §. legitur, *Christus non semetipsum clarificavit, ut pontifex fieret; sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te*: quæ verba de resurrectione esse accipienda liquet ex Act. xiiii. 33. non ergo ante resurrectionem Christus Pontifex erat. III. Quia in eadem ad Hebræos Epist. vii. 26. habetur: *Talis enim decebat ut nobis esset pontifex sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior cælis factus*. Priusquam erga Salvator ab impiis segregatus cælum conscenderet, nequaquam Sacerdotali functus est munere. IV. Quia in capite ejusdem epist. vii. 4. extat, *Si ergo esset super terram, non esset Sacerdos*. Quomodo ergo sacerdos erat è ligno pendens?

12.
Responde-
tur.

Resp. Aperte jam à nobis prop. §. cap. 2. demonstratum cruentum, atque expiatorium crucis sacrificium, olensumque qualem vim expiandi habere olim mactatæ pecudes, & quo pacto præsignarent immaculati Agni immolationem. Ad illud ergo, quod priori loco objicitur, dicimus diversis typis, non uno duntaxat, Christum præfiguratum, ut diversa ejus munera inuenerent; & consequenter necessum non esse, in unoquoque typo sacrificii rationem adinveniri: quamquam & serpens æneus Christum exaltatum in cruce, & petra, unde fluxerunt aquæ latus illius apertum lancea, & Arca Noe Christi incarnationem, mortem, resurrectionem, & Ecclesiam præsignarint; ut accurate exponit S. P. Aug. serm. 6. ad populum, alias 17. de diversis num. 7. Tract. xii. in Joan. num. 31. q. 35. in Num. & libro xi. contra Faustum cap. 14. & seq. Quod additur de victimis, satis citata prop. §. dilutum est, quippe, licet illæ non impertirentur vi sua animarum sanctitatem, eam præfigurabant, quatenus loco transgressorum mactatæ illos eruebant à pœna temporali, & mactationes animalium erant *promissive figuræ* illius sacrificii, per quod habemus remissionem peccatorum, prout explicat idem S. P. lib. xxi. contra Faustum cap. 17. Hinc S. Thomas 1. 2. q. 102. art. 3. ad 5. ait: *Per occisionem animalium significatur destructio peccatorum, & quod homines erant digni occisione pro peccatis suis, ac si illa animalia loco eorum occiderentur ad significandam expiationem peccatorum*. Et quoniam Sociniani negant victimarum pro transgressoribus substitutionem; dicant, quæso, cur Levitæ super caput immolandi vituli manus imponerent, Lev. 1. 4. & iv. 4. cur super

caput hirci posita utraque manu confitebatur sacerdos omnes iniquitates filiorum Israel, & imprecans capiti ejus illum in solitudinem emittebat, Levit. xvi. 21. cur dicebatur hircus ille portare omnium iniquitates, ibidem versu 22. nisi ut eo ritu demonstraretur victimam illam hominum iniquorum esse, pro illis immolari, ejusque sanguinem esse pro animarum piaculo, ut habetur eodem libro Levit. xvi. 11. Si ad hæc oculos aperire nolunt miserissimi Sociniani; videant saltem Genes. xxi. 13. pro Isaac in holocaustum offerendo immolatum arietem inter vepres harentem cornibus: quo exemplo non tantum comprobatur victimæ pro homine substitutio, verum etiam præsignatur Christi immaculati agni pro nobis oblatio. Quare bene sapienterque Chrysostomus hom. xlvii. in Gen. pag. 665. *Hæc autem omnia figura fuerunt crucis: propterea & Christus Judæis dicebat, Abraham pater vester exultavit, ut videret diem meum; & vidit, & gavisus est. Quo modo vidit, qui tot annis præcessit? Per figuram, per umbram. Sicut enim hic ovis oblatus est pro Isaac, ita & rationalis agnus oblatus est pro mundo*. Similia Ambrosius lib. 1. de Abraham c. vii. num. 74. & S. P. August. lib. xvi. de Civit. Dei cap. 32. num. 1. & lib. 11. contra Maxim. 2. 9. Quæ adduntur ad probandum, Christum priusquam cælum ascenderet, non obtulisse sacrificium, sunt prorsus futile; cum introierit *per proprium sanguinem*, & jam sacrificio peracto: unde sacrificium ab illius applicatione, & mactationem hostiæ ab ejus representatione hæretici non distinguunt; nec animadvertunt, olim Pontificem victimam extra sanctuarium immolasse, postea intulisse sanguinem intra velum: ac pariter Jesum prius fuisse oblatum in cruce, postea ingressum cælos, ut pretium sanguinis jam effusi Patri exhibens semper viveret *ad interpellandum pro nobis*. Facta hac semel peractæ mactationis, & representationis, oblationisque perpetuæ distinctione, quam faciendam esse ostendimus laudata prop. v. num. 3. corrumpit tota machina Sociniana perfidia. Ad quatuor autem loca paulo supra ex Epistola ad Hebr. petita laboriosum non est respondere. Nam priori loco docet Apostolus nos non habere Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, cum fuerit tentatus per omnia similitudine absque peccato, ut infra cap. iv. 15. sed misericordem ac fidelem, qui vere illud efficit quod nomine, officioque suo pollicetur, id est, Deum placat, atque ad hoc efficiendum formam

formam induit noſtram, ut per mortem deſtrueret eum qui habebat mortis imperium, id eſt, diabolus. Ita nimirum ſe ſe explicat Apoſtolus præced. verſu 14. Quamobrem non docet ibidem quando Chriſtus conſtitutus ſit Pontifex, ſed quod factus ſit particeps conditionis ac mortalitatis noſtræ, ut fieret Pontifex miſericors, & iis, quos fratres appellare dignatus eſt, aſſimilatus laborem ſuſtineret, anxio eſſet animo, mortem ſubiret, & dolores noſtros expertus facilius nobis condoleret: quod cum præſtiterit ſuffixus cruci, in cruce factus eſt Pontifex miſericors & fidelis. Legi poteſt in hunc locum Ribera. At cap. v. ait Paulus Chriſtum non ſe extuliſſe, ut fieret Pontifex; ſed glorificatum à Patre, qui illum filium appellavit. Quamvis ergo Chriſtus fuiſſet filius Dei tantum poſt reſurrectionem; nihil afferret adjumenti hac in re locus iſte Socinianis. Declaratus eſt tamen filius etiam ante mortem, dum baptizaretur in Jordane, Mat. 111. 17. dum glorioſus appareret in monte, Mat. xvii. 5. & 2. Petri 1. 17. Imo cum ſit filius generatione, ut etiam inferitur ex cit. cap. xiii. Act. nunquam fuit non filius proprius, ac naturalis. Quo autem ſenſu ea verba, *Filius meus es tu, ego hodie genui te*, quadrent reſurrectioni, dixi libro vii. cap. 9. In tertio loco non immorabimur, cum ibi aſſerat tantum Apoſtolus aſſumptæ humanitatis Chriſti exaltationem in cælis poſt peractum crucis ſacrificium, ſicut olim Pontifex ingrediebatur in ſancta maſtato vitulo; ideoque ſicut iſe erat Sacerdos, & ſacrificium obtulerat antequam ſanctuarium ingrederetur; ita Dominus Jeſus, cum cælos penetravit, erat Pontifex, & peregerat ſacrificium. Poſtremi loci planiſſimus ſenſus eſt, quod ſi Chriſtus eſſet ex genere ſacerdotum illorum, qui ſuper terram offerunt victimas, ut erant ſacerdotes Levitici, ipſe non eſſet ſacerdos, quia munera à ſacerdotibus Leviticis oblata ſuos habebant miniſtros lege ſtatutos, inter quos non poterat connumerari Chriſtus ortus de tribu Juda: unde poſt ea verba, *Si eſſet ſuper terram nec eſſet ſacerdos*, addit Paulus, *Cum eſſent, qui offerrent ſecundum legem munera*. Poteſt & ſic intelligi, ſi eſſet ſuper terram, nec eſſet ſacerdos: quam enim victimam, niſi moreretur, offerret? Pecudes? minime, quia non eſſet ex genere Levitarum. Se ipſum? nequaquam, quia ſe cruentam hoſtiam obtulit moriendo; incruentam vero, ut mortem ſuam hominibus applicaret. Itaque ſi viveret ſuper terram, ſacerdos non

R. P. Berti Theol. Tom. V.

eſſet. Oecumenius in Paulum Tom. 11. pag. 375. aliam reſponſionem ſuppeditat minime contemnendam ſcribens: *Si mortuus non fuiſſet, neque reſuſcitatus aſſumptus fuiſſet, ne ſacerdos quidem eſſet. Eſſent enim alii, & jam ſeditio eſſet in hac re*: nimirum perſiſteret adhuc ſacerdotium Leviticum; nam, ut ſequenti cap. ix. 8. docet Apoſtolus, ſtatim habuit prius tabernaculum, antequam Chriſtus ſeipſum offerret hoſtiam placabilem, & per proprium ſanguinem introiret ſemel in Sancta. Quod ſi diſtinguas duo illa munera ſacerdotis paulo ante explicata, ſacrificare, & inferre ſanguinem intra velum; adhibere poteris aliam reſponſionem, quam præ cæteris arripuit Witafius de Incarn. pag. 394. ſuſe autem explicavit Cameron volum. vii. Critic. Sacr. pag. 1029. id eſt, ſi Chriſtus permanſiſſet in terra, deſuturam Sacerdotio Chriſti partem illam præſignatam in ingreſſu Pontificis intra velum, ſcilicet, oblationem, qua peracto ſacrificio ſiſtit ſe ante Deum pro nobis interpellando. De qua oblatione accipiendum quod legitur eodem cap. vii. 3. *Neceſſe eſt, & hunc habere aliquid quod offerat*; maniſeſtius expreſſum proximo cap. ix. 24. *Non enim in manu facta ſancta Jeſus introivit exemplaria verorum, ſed in ipſum cælum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis. Neque ut ſæpe offerat ſemetipſum, quemadmodum Pontifex intrat in ſancta per ſingulos annos in ſanguine alieno; alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi, &c.* Ex quibus verbis etiam liquet factam in cælis oblationem nihil aliud eſſe, quam exhibitionem illius mortis, qua non frequenter maſtatur, ſed ſemel oblatus eſt ad multorum exbauenda peccata, ibid. verſu 28. Obſtruamus igitur ora Socinianorum verbis Theophylacti p. 964. *Cum oblatione ingreſſus eſt, quæ poſſet placare Patrem. Pontifex quotannis ingreditur, Chriſtus vero ſemel. Ille in ſanguine alieno, taurorum & hircorum; Chriſtus autem in proprio. Si ſæpe oblaturus erat ſe ipſum, oportebat eum & ſæpius mori; quandoquidem per proprium ſanguinem oblationem facere debuſſet. Nil hiſ proferri poteſt Paulinæ Epiſtolæ congruentius, nil ſimplicius, nil ad frangendam pervicaciam robuſtius.*

Deinde nititur Socinus commonſtrare repugnantiam ſatisfactionis ex parte Dei, 13. Obicitur 7. ejusque miſericordiæ. Ad hanc vero repugnantiam demonſtrandam utitur primo veterum juſtorum exemplo, qui absque ulla Chriſti ſatisfactione ſalutem

K k

ſunt

sunt affecti, ut Abelis, de quo Mat. xxiii. 35. & ad Hebr. xi. 4. Noe, de quo 1. Petri iii. 20. aliorumque multorum. Affert 2. testimonia Scripturarum, quibus respicienti reponitur venia, nulla alia apposta conditione, quam ut iniquus ingemiscat, & convertatur ad Dominum. Vide Deut. iv. 30. Psalm. xxxiii. 19. & Jeremiae ix. 24. Idem confirmat ex quo, etiam si sententiam Deus tulerit, si peccatorem poeniteat, omnium iniquitatum illius obliviscitur; ut idem Jeremias inquit xlviii. 8. necnon Ezech. xxxiii. 14. huiusque rei profert experimentum in Ezechia, in Achab, in Ninivitis. Cum ex his appareat Deum nulla accepta satisfactione condonare peccata, nonne Dei misericordiam obscurat decantata à Catholicis satisfactio? An non pugnant invicem misericordia & poenitentia, liberalis condonatio & debiti repetitio, beneficentissima largitas magnique pretii solutio? Præterea qui in hoc putant Deum liberalissimum, quod pro nobis tradiderit Unigenitum, faciunt ipsum Deum injustum magis & iniquum. Quis enim regem tenacem & avarum non dixerit, qui cum possit debitas condonare pecunias, eas ab illo, qui nihil ipsi debebat, repetierit? Ad hæc ille dicendus est magnificus & liberalis, non qui est causa ut alter beneficio afficiatur, sed qui de suo donat atque largitur: & ideo Dei misericordiam obscurat quisquis opinatur dedisse filium ut nos redimeret, & benefactis cumlaret, non vero gratis debita condonasse. Quid? quod misericors Deus non misit filium suum in mundum, ut dissolveret debitum, sed ut omnis, qui credit in eum non pereat, teste Joanne iii. 16. Insuper Apostolus hortatur, ut simus invicem benigni, misericordes donantes invicem sicut & Deus in Christo donavit nobis, ad Ephes. iv. 32. Similia repetit proximo cap. v. 1. & ad Coloss. iii. 13. Si ergo nos debemus ita proximo condonare injurias, ut non reposcamus satisfactionem; Deus quoque nihil à nobis repetens peccata donavit: quod verum non est, si aut nos, aut pro nobis quispiam alter persolvat. Insuper nec Deus ratione sui, nec ratione alterius potest exigere satisfactionem; non ratione sui, quid enim emolumenti ipsi afferre potest solutio debiti? quid ei ablatum fuit transgressionem & peccato, nisi forte extrinsecus honor, qui sine poenitione peccati ei redditur per respicientiam iniquorum? Nemo autem est alter, cujus intuitu debitum velit reposcere. Quis enim erit? Peccator? At is miser

ac reus nullum jus habet repetendarum. Diabolus vero? Sed nihil debetur carnifici, atque tortori, nullaque est illi actio adversus supremum Dominum. Denique reposcit Deus ab iniquis poenitentiam, ac bona opera in scelerum satisfactionem: atque id quo jure, si pro nobis abunde satisfecit filius ejus Unigenitus? Num potest aliquis solutam pecuniam repetere? Repugnat ergo ex parte Dei illa redemptio, quæ non fiat per solam condonationem.

Resp. Christi satisfactionem Dei misericordia, quæ nunquam à justitia divel-
litur, esse magnopere congruentem, ut
111. cap. prop. 9. explanavimus, quæ
vero ad hanc veritatem labefactandam
Sociniani producunt, esse portenta ve-
tustarum hæresum, gerrasque germanas.
Ac primum Pelagius, ejusque discipuli
à gratia Redemptoris excludere niteban-
tur veteres justos, ut Augustinus ait de
Peccat. Origin. cap. 26. n. 30. & lib. 2.
contra Julianum Operis Imp. n. 188. Re-
fellit autem aperte hæc hæresis ab eo-
dem Augustino, ex quo solus Christus
sit Dei hominumque Mediator juxta Apo-
stolum 1. ad Timot. ii. 5. ex quo nul-
lum aliud nomen sit sub cælo datum ho-
minibus, in quo oporteat nos salvos fie-
ri, prout habetur Act. iv. 12. & ex quo
veteres justis eundem nobiscum habue-
rint spiritum fidei, ut legitur 2. ad Co-
rint. iv. 13. quorum argumentorum pri-
mum urgetur à strenuissimo Pelagianorum
Debellatore lib. de Perfect. just. cap.
19. n. 42. & lib. 1. Operis Imp. num.
124. alterum De peccat. origin. cap. 24.
num. 28. tertium Epist. 190. num. 6. &
de Patientia cap. 21. num. 18. Huc spe-
ctant quæ scripsimus lib. xxiii. cap. 7.
prop. 1. de necessitate fidei in mediato-
rem. Prima itaque objectio Socini nul-
lius est ponderis, quoniam in antiquis
Justis operabatur virtus futuræ passio-
nis Christi, qua & redempti fuerunt, &
adepti sunt gratiam; veluti absolvit
debitor intuitu fidejussoris pollicentis
definito tempore pretium persolvere.
Quæ de misericordia Dei subiciuntur,
nihil pro Socino efficiunt; quippe non
repugnat idem opus esse summæ miseri-
cordiæ respectu hominis nullum habentis
promeritum, & justitiæ respectu
Christi solventis quæ non rapuerat;
præsertim cum ipsa Dei charitas hunc
Unigenitum salutis nostræ causa in mun-
dum miserit: quæ cum dilucide expli-
cata sint citata prop. 9. & 6. præced.
necellum non est iterum inculcare.
No.

14.
Responde-
tur.

Nobis itaque pœnitentiam agentibus miſericordiam impendi, & ſi non verimus vitam renovare, mutari quoque divinas comminationes, veriffimum eſt; ſed cum reconciliati ſimus per mortem Chriſti, divinæ liberalitatis exercitatio non excludit, ſed ſupponit Redemptoris ſatisfactionem. Accedit quod abſque Chriſti meritis expertes gratiæ, & facti ſervi peccati nec poſſemus agere pœnitentiam, nec de reſiſcentia cogitare; ut diximus prop. 8. cap. 3. ideoque ipſa Dei ad pœnitentiam invitamenta ex beneficio peccatæ redemptionis proficiſcuntur. Neque avaritia eſt, ſed æquitas repetere pecuniam ab eo, qui nihil debebat, ſi fidejuſſor ac ſponſor ſit; hoc enim ipſo, quod fidejubeat, debitor conſtituitur. Ineptum vero eſt, & ſupra quam dici poſſit futile, ac ludicrum quod ajunt non eſſe in Catholica ſententia ſummum Deum munificum & liberalem, quia de ſuo non donat: proprius enim Dei filius eſt, cui pro nobis non peperit, eumque non eoactus neceſſitate, ſed charitate beneficiſſima tradidit, id ſacris eloquiis aſſerentibus, Joan. 111. 16. & ad Rom. VII1. 32. At iſtic, inquit Socinus, dicitur Chriſtus traditus ut credamus. Recte, quia fides neceſſaria eſt, ut nobis meritum paſſionis Chriſti applicetur, ut paulo poſt explicabo; cum unus redemptionis effectus alterum non excludat, nec fides ſatisfactionem innumeris aliis testimoniis expreſſam. Proxima obſectio petita ex cap. 1v. ad Ephēſios diluitur à D. Anſelmo lib. 1. *Cur Deus homo* cap. x11. pag. 57. his verbis: *Nulla in hoc eſt repugnantia, quia Deus hoc præcipit nobis, (ut condonemus invicem) ut non præſumamus quod ſolius Dei eſt. Ad nullum enim pertinet vindictam facere, niſi ad illum qui Dominus eſt omnium, &c.* Quod ſi reponas inutilem fore Pauli hortationem, ſi Deus in condonandis delictis reſpiciat ad Filii mortem; dico ex hoc etiam capite Apoſtolica verba nos vehementius ad condonandas injurias permovere: quod evidenter oſtendit eloquentiſſimus Joannes Chryſoſtomus hom. xv11. in Ep. ad Ephēſ. Tom. 2. pag. 1139. ea verba, *Sicut Deus in Chriſto donavit nobis, ſic apte graviterque exponens: Hoc quoque magnum habet anigma. Non absolute, inquit, ſed cum periculo filii. Ut tibi ignoſceret, ſacrificavit filium. Tu autem ſape videns condonationem & ſine periculo, & ſine ſumptu, non facis. Ac pariter Theophylaſtus pag. 547. Deus donavit nobis. Quomodo? In Chriſto, hoc eſt, cum periculo filii ſui, maſtatio neque ejus. Tu fortæſſe citra periculum*
R. P. Berti Theol. Tom. V.

donas; ille vero non ſic; ac tu quidem fratris tuo; ille vero tibi, cum hoſtis eſſes, remiſit ac donavit. Ad inſequentem Socini obſectationem dico nos redemptos à diabolo, non tanquam à Domino, ſed tanquam à miniſtro divinæ juſtitie, & liſtore, à quo congruum erat nos liberari, non ſola Dei omnipotentia, ſed juſtitia; quoniam ipſe jure aliquo hominem tenebat captivum, prout explicavi citata prop. 1x. n. 5. Quoniam tamen pretium ſolvitur Domino & proprietario, non miniſtro aut cuſtodi; ſummo Deo, non diabolo, pretium redemptionis noſtræ fuit perſolutum. Quæris quid Deo acceſſerit emolumenti? Profecto nihil intrinſecum, ſed gloria, & honor, quem ei abſtulit primus homo: nam quemadmodum Deus puniendo perſicaces, licet in ſui uſum non convertat aut vitam quam auferit impio, aut beatitudinem quam ei denegat, ſicut homo convertit pecuniam ablatam debitori in propriam utilitatem; *hoc tamen quod auferit* (inquit Anſelmus lib. 1. *Cur Deus homo* cap. 14. pag. 58.) *utitur ad ſui bonorem per hoc quia auferit: auferendo enim peccatorem, & quæ illius ſunt, ſubjecta ſibi eſſe probat.* Ita Dominus Jeſus nulli obnoxius peccato, & factus obediens uſque ad mortem crucis, atque hac obedientia naturam noſtram tanquam victimam Deo ſubjiciens reddidit ei honorem, ac ſupremi Domini cultum, quem inobedientia denegaverat Adam prævaricator. Ad ultimum omnes Theologi reſpondent, Chriſtum quidem pretium pro nobis perſolviſſe, nec tamen inanes eſſe conatus noſtros, ac bona opera ſupervacanea; quoniam mors Chriſti neceſſaria erat ad ſatiſfaciendum divinæ juſtitie, & ad redimendum humanum genus, noſtra autem opera requiruntur ad applicationem paſſionis Chriſti, ejusque fructus percipiendos: neque id ejusdem paſſionis merito quidquam detrahit, quia non tollit exquiſiti medicamenti virtutem neceſſitas applicationis; atque *Chriſtus ſua paſſione nos à peccato liberavit cauſaliter, id eſt, inſtituens cauſam noſtræ liberationis, ex qua poſſent quæcunque peccata quandocunque remitti vel præterita, vel præſentia, vel futura: ſicut ſi medicus faciat medicinam, ex qua poſſint quicunque morbi ſanari etiam in futurum.* Ut vero paſſio Chriſti fortiatur effectum ſuum, debet applicari per fidem, & charitatem, & per fidei ſacramenta. Ita & nos docuimus Volum. 111. pag. 227. magni Aquinatis verba adhibentes. Quod ſi petas, cur ad applicationem iſtam cooperatio requiratur noſtra; reſponſionem

exhibent quæ diximus ad primam objectionem Socini, nimirum homines libero arbitrio præditos, & nulla necessitate cogente factos peccati, dæmonisque mancipia soluto quoque redemptionis lytro, volentes tantum, non invitos erui à captivitate; ideoque ad prædictam applicationem requiritur motus liberi arbitrii, & conatus eo major, quo majori voluntate adherent peccato. ita, ut relapsis etiam poenitentia ac tabula post naufragium sit necessaria, gravatis autem consuetudine vehementior nifus, & contumacis animi compressio. Adeat qui plura cupit Joannem Driedonem inter medii ævi Scholasticos de his accuratissime pertractantem in elaborato Opere de Captivitate & redemptione humani generis Tract. III. pag. 66. editionis Lovaniensis.

15.
Objicitur 8.

Insuper Socinus demonstrare conatur fieri non potuisse, ut divinæ justitiæ satisficeret, nobis non pereuntibus: quod ut evincat opponit. I. Poena peccato constituta est mors æterna, & hæc à nemine ferri potest, nisi qui peccavit; unius quippe pecunia potest alterius effici, at non mors inflata, ac sempiternum supplicium. II. Quamvis homines libidine excæcati vindictæ aliquando in justum defæviant; nunquam tamen plectunt aliquem innocentem, incolumi sponte dimisso qui intulit injurias. At si homines barbari nunquam de innocentibus poenam sumunt, consulto dimissis nocentibus; quomodo id plusquam immane ac ferinum censeretur poterit dignum Deo? III. Vituperationem promeretur exemplum Zaleuci Locrensis, qui cum deberet utrumque oculum erueri filio, sibi unum, filio alterum effodit; ac dum simul parcere nocenti filio, & legi satisfacere curat, neutrum facit. Ita in Catholicorum sententia nec filio unigenito pepercit Deus, nec punivit iniquos. IV. Omnium gentium exemplo comprobatur est non debere, nec posse corporalem poenam, quam unus debet, ab alio persolvi; quod & supremus legumlator Deus apertissime docuit, Deut. xxiv. 16. *Non occiduntur patres pro filiis, nec filii pro patribus, sed unusquisque pro peccato suo morietur.* Habentur consilia IV. Regum x v. 6. & Ezechielis xviii. 20. Si autem pro patre satisfacere nequit filius conjunctissima patri persona; quomodo satisfacere potuit pro cæteris hominibus Christus? V. Si Deus erga homines voluit exercere misericordiam, cur filium affecit supplicio? Si justitiam, cur non potius animadvertit in eos, qui deliqu-

rant? Num repones exercuisse utrumque? Non est perfecta misericordia, quæ cum peccatum condonare valeat, non condonat: nec perfecta justitia, quæ poenam non exigit à delinquentibus. VI. Vera satisfactio est plena debiti persolutio. Unusquisque debebat divinæ justitiæ mortem æternam. Igitur nequit justitiæ satisfactum iri, nisi unusquisque mortem illam persolvat. VII. Quomodo potest quis eam corporalem poenam pro aliis solvere, quam ipse debeat? VIII. Si dixeris Christum non fuisse obnoxium morti, utpote qui nihil deliquerit, unicam tamen habebat vitam, quæ substitui non poterat pro vita hominum singulorum, sicut qui habet tantum centum aureos nummos, satisfacere nequit pro innumeris debitoribus, quorum singuli debeant centum nummos aureos. IX. Non potest unius justitia, alterius qui injustus fuerit justitia censeretur. Igitur nec poena unius poena alterius; ait enim Ezechiel citato cap. xviii. 20. *Justitia justi super eum erit, & impietas impij erit super eum.*

Resp. his quoque Socini argumentationibus à me satisfactum c. 3. prop. 10. Respondetur. 16.
Ad priorem ergo nego quod non possit pro vita nocentium subrogari vita innocentis, si vas ille sit ac fidejussor, si potestatem habeat ponendi animam suam, si non invitus, sed lubens ad supplicium trahatur, & si debitum persolvat supremo Domino, qui accepta exhibita satisfactione, oblato innocentis mactationem, ob meritum spontaneæ immolationis, compenset vita meliori ac sempiterna. Et si innocens, qui mortem subit, sit Deus homo; nego etiam ejus cruciatus corporisque vitæ profusionem, quamvis factam exiguo tempore, non esse propter infinitam personæ dignitatem cum sempiterna universorum hominum punitione, æquali ac majori pretio æstimandam. Verum id proximo capite est demonstrandum. Hæc divina persona plenissimo vitæ suæ dominio prædita, potest illam pro aliis profundere, non minus ac fidejussor propriam pro debitore pecuniam; nam ideo inter homines fit pecuniarum, non vitæ subrogatio, quoniam hanc supremus Dominus juri suo reservavit, præcipiens ne quis absque divina auctoritate funderet humanum sanguinem. Ad 2. dico homines vindictæ excæcatis libidine non spectare æquitatem, sed hostium suorum necem ac perditionem, ac propterea nunquam illos dimittere incolumes, si detur potestas ulciscendi. At Deus justitiam suam spectans, hominumque incolumitati prospiciens,

ciens, his ob Unigeniti mortem pepercit; maxime quod non oderat creaturam suam, cum scriptum sit, *Nihil odisti eorum quæ fecisti*, Sap. xi. 25. sed oderat iniquitatem, quam incolumi opera manuum ejus punivit in Filio. Atque ita justus exemplo Domini sui magis cupit inimicum suum corrigi, quam puniri, & cum in eum videt à Domino vindicari, non ejus delectatur pœna, quia non eum odit, sed divina justitia, quia Deum diligit. Econtra malevolus animus contristatur, si ejus inimicus correctus evaserit penam: & cum puniri eum videt, vindicari se ita gaudet, ut non justitia Dei, quem non diligit, sed illius quem odit miseria delectetur. Hæc sapientissimus Augustinus Enarrat. in Ps. lxxviii. n. 14. Ex quibus apparet cur in hominibus vindictæ cupidus appareat ferinum odium, & vesana libido; in Deo autem æquitas simul, & charitatis munificencia splendescat. Perlegas & S. Patris librum contra Adimantum cap. xiii. num. 3. Ad id, quod sequitur, primum liquet imperite à Socino proferri exemplum Zaleuci, cum mortalium nemo queat manus in se ipsum inferre; ac supremus Dominus, Socino non diffitente, addicere potuerit terribilissimæ morti Filium nullius criminis conscium, idque perditissimus hæreticus asserat, quamvis non credat Dei Unigenitum peccata nostra portasse, nostrumque fuisse vadem, atque fidei justorem; id quod difficilius esse intellectu, quam si affirmes oblatum, quia voluit, ut lytrum pro nobis solveret, & nos à captivitate reduceret, percipit quilibet homo cordatus. Vidit propterea hujus exempli incoherentiam idem Socinus, vir, si bene usus fuisset ingenio, nec rudis, nec incultus, scribens pag. 195 de Christo Servatore, *Sed jam inepto hoc exemplo valere jussit*. Deinde Zaleucum commendat Heraclides de Politis Græcorum, Aristoteles de Lobrorum Republica, Diodorus lib. xi. Strabo libro vi. Aelianus lib. iiii. Clemens quoque Alex. in i. Stromatum: & de exemplo, quod objicit à Socino, scriptum ab Emmio de Rep. Locrensi, Tom. iv. Antiq. Græc. pag. 595. *Sic & filio consultum, & legi satisfactum, & robur majus additum*. Quarto loco imperite Socinus opponit Gentium universalium consuetudinem; primum, quia citata prop. 10. demonstravimus exemplo Damonis, Pythiæ, obsidum, & eorum quos Græci appellant *ἀνθρώποις*, id est, animæ alterius vicarios, sumptum apud Gentes etiam de infantibus supplicium, si devoti essent, aut vades ac fidejubentes; quod

non solum testatur Ausonius, & Diodorus in Excerptis Paresianis, verum etiam S. Pater Augustinus Epist. 54. ad Macedonium, nunc 153. num. 17. De qua re legi potest Grotius de Jure belli & pacis lib. 2. c. 21. n. 11. Nec repugnat iniquum & atrox visum fuisse Narseti, Scipioni, aliisque de innoxiiis obsidibus supplicium sumere: nam & nos id inhumanum existimamus, quia nihil juris est homini in vitam suam, vel alterius, sed tantum in alias res, quæ in proprietatem veniunt, & quarum transfertur dominium. Quamobrem Gentes ejusmodi jus usurpantes arbitrabantur fas esse sævire in vitam innocentium; & quia hoc jure carebant, ab aliquo probro viro redarguebantur: cum Deus, qui pollet supremo jure, possit inviolata æquitate plectere innoxium, maxime non invitum, & se constituentem alterius vadem, ut inde Dei gloria, hominum salus, peccati abolitio, vitæque proveniat æterna. Atque hinc eruitur responsio altera, id est, quod si ab hominibus morte tantummodo afficiantur innoxii, dum pereunt justis, scelesti autem evadunt incolumes, labefactatur respublica: quod sane incommodum non oritur ex Christi morte, cujus efficaciam deleta est culpa, & instituta sunt peccatorum omnium remedia. Insuper non esse contra naturam pœnæ, si ea plectantur innoxii, demonstratum est prop. 10. num. 3. pluribus Scripturarum testimoniis, eisque addi possunt Hesiodi, & Virgilii carmina, & profanarum historiarum exempla partim collecta à Justo Lipsio lib. 2. de Constantia pag. 23. tom. 2. partim vero à Jo. Lorino in cap. 24. Deut. tom. 2. p. 213. Socinianis ergo mirantibus quod nos credamus irruisse in Christum debita peccatis nostris supplicia, æquum est, cum eodem Lipsio respondere: *Hem! itane hoc novum, aut mirum? Imo miror ego mirari istos miriones*. Atque hinc habes objecta Scripturarum loca esse accipienda de lege ordinaria, quando filii ab originali noxa expiati legem custodiunt, quando ex illorum punitione nullum commodum capessit respublica, quando justis supplicio affectis improbi pervicaciores persistunt, & quando judicia exercentur ab homine nullam habente in vitam alterius potestatem. Quare his finibus non continetur altissimum homines reparandi consilium, executioni mandatum pro impiis scelere paterno inquinatis, mortem Christi decernente supremo Domino, eandem subeunte Unigenito summa prædico potestate, atque hinc commodis in-

numeris prodeuntibus. Ad 5. patet responsio ex 9. prop. ubi ostendimus quomodo in hominum redemptione *miseriordia & veritas obviaverunt sibi, iustitia & pax osculatae sunt*. Quamvis vero sit imperfecta misericordia quæ delectatur morte delinquentium; perfectissima est, quæ delectatur iustitia, non peccatorum miseria; ac talis fuit misericordia Dei, cui accepta fuit passio Christi non propter Filii cruciatus, sed propter hominum liberationem: nec deest huic misericordiae liberalis condonatio, quia ipsa donavit proprium filium, qui satisfaceret; nec deest perfectio iustitiæ, quia cum satisfacere non posset debitor, condignum pretium exegit à Vade: ac si Deus vel peccata gratis condonasset, vel satisfactionem exegisset ab homine, (quamvis cum sit supremus Dominus facere potuisset utrumque,) minus appareret misericordia, quia non donasset hominibus proprium Filium; & minus iustitia, quia non exegisset condignam satisfactionem. *In hoc ergo apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium suum unigenitum misit Deus in mundum*, inquit Joannes Epist. 1. cap. 14. 9. Præclara sunt etiam S. P. Augustini verba serm. cccvii. alias 71. de diversis num. 1. *Quæ autem major esse misericordia super miseros potuit, quam illa, quæ cæli Creatorem de cælo deposuit, vel terreno corpore terræ induit conditorem; cum qui in æternitate Patri manet æqualis mortalitate coæquavit, & nobis, formam servi mundi Domino imposuit, ut ipse panis esuriret, satietas sitiret, virtus infirmaretur, sanitas vulneraretur, vita moreretur? Hoc autem ut nostra pasceretur fames, rigaretur ariditas, consolaretur infirmitas, exstingueretur iniquitas, ardesceret charitas. Quæ major misericordia, quam creari creatorem, servire dominatorem, vendi redemptorem, humiliari exaltatorem, occidi suscitatum?* Ad 6. 7. & 8. dictum paulo supra, & proximo capite repetendum, vitam unius Domini Jesu Christi majoris esse pretii, quam sit vita hominum universorum, & illam voluntaria immolatione profusam satis esse ad totius mundi exhaurienda peccata. Ad ultimum dicimus posse iusticiam Christi esse iusticiam nostram *efficienter*, id est, nobis promerendo charitatem & gratiam, per quam *formaliter* iustificati lavacro regenerationis, & renovationis Spiritus sancti, hærentes Domino, per occultam communicationem, & inspirationem gratiæ spiritalis salvi simus ab ira in vita ipsius; ut explicatum est libro XIX. cap. 2. Qua-

re si iustificemur in Christo, de nobis ob Christi merita recte enuntiabitur, *Iustitia iusti super eum erit*; sicut de iniquis, qui à gratia exciderunt, *Et impietas impiorum erit super eum*.

Conatur insuper Socinus evincere Christum neque satisfacisse pro nobis, nec satisfacere potuisse. Ac primum probare nititur ad hunc modum. Priusquam, inquit, Christus in mundum veniret, jam Deus erat placato erga nos animo: ait enim Joannes Epist. 1. cap. 14. 10. *Ipsè Deus dilexit nos, & misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris*. Jam ergo nobis condonaverat illatas sibi injurias. Deinde non subiit Christus æternam mortem, alioquin non resurrexisset, & multo minus expertus est poenas damnatorum; ac proinde non pertulit, quidquid peccato debetur. Præterea ad hoc ut superaret mortem, necessarium fuit, ut resurgeret: ergo satisfactio nostra vitam Christi potius requirit, quam mortem. Quid enim opus fuerat per resurrectionem mortem superare, si peccatis deletis eadem mors amplius non poterat dominari? *Aculeus mortis peccatum*, inquit Paulus 1. ad Corinth. xv. 56. Si igitur peccatum auferas, mors caret aculeo, & nocere non potest. Ineptum est quod respondere solent Catholici resurrectionem fuisse necessariam ad fidem. *Nunquid enim*, ait Socinus pag. 198. *si aliquis pro me creditori meo satisfecerit, & pecunia re ipsa meo nomine solverit, quam repetere jam non possit, neque solutum, neque satisfactum erit, nisi prius ego id verum esse credam?* Ad hæc ante resurrectionem nihil fuit in Christo, quod in nobis futurum non sit, nam & nos resurgemus in æternum regnaturi, Apoc. xxii. 5. Non ergo ante resurrectionem pro nobis satisfecerat, præsertim cum scribat Apostolus cit. Epist. 1. ad Corinth. xv. 15. nos in peccatis nostris futuros fuisse, nisi Christus resurrexisset. Accedit, quod in nos adhuc dominantur mors corporis, & calamitates quamplurimæ, quæ peccatum consequuntur; & innumeri homines plectuntur sempiternis quoque suppliciis, ac magnus numerus parvulorum excluditur à cælesti regno: quod salva æquitate fieri non posset, si pro peccatis omnium Christus satisfecisset. His ergo momentis constat nullum redemptionis pretium fuisse ab eodem Christo solutum. Sed neque id fieri potuit: primo quia ipsemet factus erat *sub lege*, ad Galatas 14. 4. Legi itaque subjectus, quomodo pro aliis satisfacere poterat? deinceps erat innocens, ac omnis poe-

17.
Obijciatur.

na

na peccatum ſupponit, ut non ſemel eſt repetitum.

18.
reſponde-
tur.

Reſp. facillime ſuperatis aliis eludi conatus iſtos Socinianorum infirmiores. Et priorem quidem difficultatem proponit majori etiam vi, quam Socinus faciat, S. Pater Auguſtinus lib. xii. de Trinit. cap. xi. n. 15. eamque in ſequentibus luculentiffime ſolvit. Querit primum cur jam placatus Pater proprio Filio non parcens pro nobis illum tradiderit, & nihilominus Filius pro nobis mortuus ſit, & reconcilietur nobis Pater per mortem ejus: quorum unum docet Apoſtolus ad Rom. vii. 31. alterum ad Rom. v. 10. hec tamen una ſententia alteri ſit adverſa? Deinde ait Patrem dilexiſſe nos, non ſolum antequam pro nobis Filius moreretur, ſed etiam antequam conderet mundum, ipſo teſte Apoſtolo ad Ephel. i. 4. ipſumque Filium Patre ſibi non parcente non invitum eſſe traditum, ſed dilectione & charitate ſua, ut ſcriptum eſt Galat. ii. 20. ſanctum quoque Spiritum, cum pariter, & concorditer cum Patre & Filio operetur noſtram reconciliationem decreviſſe, & tamen nos juſtificatos eſſe in Chriſti ſanguine, & reconciliatos Deo per mortem Filii ejus. Explicans deinde quomodo id factum ſit, narrat quadam juſtitia Dei in poteſtatem diaboli fuiſſe traditum genus humanum, & non potentia, ſed juſtitia fuiſſe eruendum, quod factum eſt beneficio mortis Chriſti; quia cum in eo nihil morte dignum inveniretur, occidit eum tamen diabolus: atque ita juſtum erat, ut quos debitores tenebat, liberi dimitterentur, quia occiſus liber à debito mortis ſolvit quæ non rapuerat, in remiſſionem peccatorum noſtrorum innocente ſanguine effuſo. Hæc Auguſtinus demonſtrat teſtimoniis Scripturarum invictiſſimis uſque ad cap. xiv. num. 18. & omnia coherere cum hiſ, quæ diximus cap. 3. prop. 8. num. 3. & prop. 9. num. 5. hoc de Trinitate Opere laudato. Præcedit itaque miſericordia tradens Filium, ſequitur juſtitia vincens diabolum. Et quoniam Socinus obſectat priorem Joannis Epistolam, adeat eundem Auguſtinum Tract. vii. num. 9. respondentem, ideo Deum prius dilexiſſe nos, quia *miſit Filium ſuum litatorem pro peccatis noſtris*, & ipſe Filius non inveniens *boſſiam, quam puram volebat offerre, ſe ipſum obtulit*. Sed quid plura, cum idem eo loci affirmet Joannes verbis, ut inquirunt, quadratis? Ad illud, quod proxime ſequitur, diximus Chriſti mortem æquivalere, imo præponderare cuilibet alteri pretio. Ad alterum reſponſum eſt

in 1. harum objectionum claſſe num. 4. ubi diximus reſurrectionem fuiſſe neceſſariam ad fidei confirmationem; quia articulo reſurrectionis ſublato concidit ſpes noſtra, inanis eſt fides, & Apoſtoli faciunt Deum mendacem, falſique ſunt teſtes. *Nam ſi mortuus non potuit reſurgere, neque abolitum eſt peccatum, neque mors eſt perempta, nec ablatum eſt maledictum & execratio, & non ſolum nos inania prædicamus, ſed vos quoque credidiſtis inania*, inquit ibidem Apoſtolus verſu 14. & 15. Chryſoſtomo interprete, Hom. xxxviii. Tom. i. in Paulum pag. 675. Petit Socinus, quid neceſſum erat reſurgere, ſi mors carebat aculeo? Quid ſit aculeus, ſive ſtimulus mortis docet Apoſtolus ſcribens v. 56. *Stimulus autem mortis peccatum*. Mors ob Adæ culpam *in omnes homines pertransiit*, teſte eodem Apoſtolo ad Rom. v. 12. nec pertransiit tantum, dominabatur quoque, & *habebat imperium*, ad Hebræos ii. 14. At poſt reſurrectionem *mors ultra non dominabitur*, ad Rom. vi. 9. quia *mortale hoc induet immortalitatem*, ad Corinth. xv. 53. Neceſſum ergo erat, ut Chriſtus à mortuis reſurgeret, & reſurrectionem prænuntiaret noſtram; ut perciperemus ceſſaſſe mortis imperium, & fore ut aliquando diceremus, *Ubi eſt mors victoria tua? Ubi eſt mors ſtimulus tuus? id eſt, ubi eſt mors victoria tua, qua omnes ſic viceris, ut etiam Dei Filius tecum conſtiteret, teque non vitando, ſed ſuſcipiendo ſuperaret? Ubi eſt aculeus tuus, hoc eſt, peccatum, quo punſti & venenati ſumus, ut te etiam in noſtris corporibus figeres, & ea tam longo tempore poſſideres?* Audis, opinor, Socine, quis loquatur. Auguſtinus iſ eſt in 111. de remiſſione peccat. libro cap. xi. num. 20. Mortuus eſt ergo Chriſtus, ut nullus eſſet mortis aculeus: reſurrexit, ut nulla eſſet mortis victoria. Quod ſi reponas per nos contrahi à pueris originale peccatum, adeoque habere adhuc mortem aculeum; aperta eſt ex dictis reſponſio, neceſſarium eſſe, ut conſepulſi ſimus Chriſto in baptiſmo, & complantati ſimilitudini mortis ejus, ad hoc ut redemptionis fructum percipiamus: quod ipſe docet Apoſt. ad Rom. vi. 4. ad Coloffen. ii. 12. & Petrus i. Epist. iii. 21. Aliud eſt enim de redemptione loqui, aliud de ejus applicatione. Ergo, ut ad Socini argumentationem revertar, reſurrexit Chriſtus ne inanis eſſet fides noſtra, id Apoſtolo absque ambage ulla aſſerente in i. ad Corinth. xv. 15. Nec requiritur fides noſtra, ut pretium ſit re ipſa à Chriſto

Christo solum, ut mussat tergiverfator; sed ut pretium applicetur nobis, quemadmodum semel, iterumque explicatum est supra. Quod ait nos post resurrectionem in æternum regnuros, si se excipiat, aliosque ministros Satanæ, nec non improbos omnes ingratos Redemptori, id credimus & speramus: sed ideo regnabimus, quia agnus occisus redemit nos in sanguine suo, & fecit nos Deo nostro regnum; quod pariter legimus in Apocalypsi v. 10. aliisque in locis compluribus. Illud, quod proximo loco obijciatur de morte, cæterisque miseriis etiam debacchantibus, diluitur à magno Augustino lib. 2. de peccat. merit. & remiss. cap. 31. num. 50. & seqq. quia nisi homines à Christo redempti experirentur corporis mortem, *carni quædam felicitas adderetur, minueretur autem fidei fortitudo*: deinde quia nemo ad illam vitam, quæ post istam mortem beata futura est, per virtutem etiam contemnendam ipsius mortis festinaret: ulterius quia dum seminatur corpus animale, & resurgit spiritale, Redemptor plus fidelibus suis sine dubitatione donavit: insuper quia res, quarum reatum ne post hanc vitam obiant, Deus solvit, tamen ad certamen fidei finit manere, ut per illas erudiantur, & exercentur in agone justitiæ. Revera, ut S. Pater ait proximo cap. 33. num. 53. propter peccatum spinas & tribulos parit terra: propter peccatum dixit Deus homini, *In sudore vultus tui vesceris pane*. Gen. iii. 10. propter peccatum dictum est mulieri, *In dolore paries*, ibi. vers. 16. & tamen nonne post remissionem peccatorum terra germinat aspera; nonne labor permanet? nonne scemina dolores parturiendo patiuntur? Negare itaque non potest Socinus, nisi alienus à fide catholica etiam sacris literis adversetur, mortem, & calamitates, quæ ante remissionem sunt supplicia peccatorum, post remissionem esse certamina exercitationesque iustorum. Ita Pelagianorum argumentationes recoquenti Socino cum Pelagianorum oppugnatore respondemus. Legi item possunt quæ de hoc argumento scribit Athanasius de Incarnat. Verbi Dei num. 21. Tom. 1. pag. 65. Quod autem addebatur de iniquis pereuntibus, & de infantibus decedentibus sine regenerationis lavacro, cum dictum sit supra necessariam esse applicationem per fidem, per charitatem, & per Sacramenta, ut Christi passio effectum sortiatur suum, aliâ modò confutatione non eget. Ad rationem, quæ in

postrema parte nobis opponitur, respondeo ad hunc modum. Tres causæ sunt, propter quas Christus, tamen si legi subiectus, potuit nihilominus pro nobis satisfacere. Prima est, quod huic subjectioni sponte sese addixit, ut haberet quod posset immolare pro nobis, accipiens formam servi, & in similitudinem hominum factus, ut docet Apostolus ad Philip. ii. 7. imo & eodem loco, qui opponitur ad Galat. iv. 4. assumendo autem formam servi, & factus sub lege, non amisit quod erat in principio, id est, formam Dei, per quam est æqualis Patri, ideoque potuit est Redemptor, ac Mediator inter Deum & homines, inter justum & injustum, inter immortalem & mortales, quia *assumpsit aliquid ab inimicis & mortalibus servans aliquid cum justo & immortali*, inquit S. P. Augustinus serm. 361. alias 120. de diversis num. 16. Altera causa est, quia habebat potestatem ponendi animam suam, Joann. x. 10. & consequenter mortem carnis non conditionis necessitate, sed miserationis voluntate suscepit, ait idem Augustinus in Psalm. lxxxvii. num. 3. Tertia causa est, quia mors homini inflata est in poenam peccati, & cum Dominus Jesus aliquid non haberet quare iuste moreretur, carnem assumens nostram de peccato damnavit peccatum in carne, ad Rom. viii. 3. Unde illa mors Domini dignationis fuit, non debiti, inquit prælaudatus Augustinus in Expositione prop. ex Ep. ad R. n. 48. Postremum abunde refutatum est supra.

Tandem Socinus contendit nos Christi satisfactionem defendere philosophicis 19. Fundamen-
ta Socini.
satisfactionem defendere philosophicis inventis, dum ad probandum exhibitum pretii valorem confingimus ad personæ divinæ infinitam dignitatem. Quod ut probe decem urget argumenta, aut ineptias potius aniles. Principio, inquit, nulla est apud Deum personarum acceptio. Deinde istud urget: Nunquid si vir princeps unius horæ exilio multetur, idem erit, ac si homo plebejus perpetuo damnetur exilio? Tertio repetit Christum passum non fuisse damnatorum poenas, & quamvis non defuerint qui id senserint, explosam tamen esse communi suffragio sententiam istam. Præterea opponit: Christum ad gloriam ea quam antea habebat infinitis partibus majorem evectus est: quomodo ergo ejus passio tanti fuit pretii, ut promeretur pro aliis? Addit quinto loco: Finiti ad infinitum, ut dici solet, nulla est proportio: poenæ Christi exiguo tempore finitæ fuerunt;

fuerunt; nullam ergo proportionem habent ad noſtras perpetuo non finiendas. Argumentum ſextum illud eſt: Creditur Chriſtus à Catholicis verus Deus, ſed falſo, non enim opus fuiſſet, ut tot acerbos cruciatus, mortemque tam diſtam perferret. Inſuper arguitur: Dato quod Chriſtus Deus ſit, ut Deus non poterat quidquam pati; paſſus itaque eſt, ut homo. Nec ſufficit unio, quam dicunt hypſtaticam, ad conferendam paſſioni humanitatis majorem efficaciam: nam qua majori prædita eſt vi ſumptio cibi vel potus in homine, quam in cæteris animantibus? Ergo plaga corpori hominis inſiſta nullam aliam vim habet, quam ſi inſiſta fuiſſet beſtiæ, nec aliam mors illata homini Deo, quam ſi illata eſſet puro homini. Illud quoque obijcit: Divina natura non potuit affligi, ſicut animantia, quæ dum corpus affligitur, perſæpe dolent; nullam igitur vim contulit afflictationibus naturæ humanæ. Octavo illud aſſert: Etiamſi Deus ſit infinitus, non tamen operationes Dei, quantumvis maximi, infinitum habent prætiū; non eim tanti æſtimatur mundus, homo, & quælibet res

creata, quanti ſumus Deus Auctor, & Conditor. Idem aſſerendum de Chriſti operibus. Aliam quoque rationem adjicit, nimirum, quod ille qui ſatisfacit, debet eſſe ejusdem generis & naturæ, cujus ille eſt, pro quo ſatisfacit; unde inferit opus fuiſſe, ut Chriſtus ſatisfaceret in quantum homo: quod ob finitam humanitatis conditionem fieri non potuit. Poſtremum argumentum hoc pacto intenditur: Ipſa divina natura ipſe Deus erat, cui erat ſatisfaciendum; quomodo ergo Chriſtus ut Deus poterat ſatisfacere? Si recurras ad divinarum perſonarum diſtinctionem? nonne ipſius Filii perſonæ, non minus, quam perſonæ Patris ſatisfaciendum fuerat? Hæc Socinus: qui, ut ex dictis apparet, quidquid adverſus Chriſti ſatisfactionem aſſerre poterat vel perſidia hæreſis, vel fallax dialectica, vel dæmonis inſpiratio, & quidquid ipſius gregarii ore peſtifero evomuerunt, retextit & propinavit: & quem nos data opera oppugnare ſtuduimus everſo funditus univerſo ejus ſyſtemate: nam quæ objecta ſunt nuper Scholaſtici omnes norunt, & contriverunt in quæſtione proximo capite inſtituenda.

C A P U T VI.

An ſatisfactio Chriſti fuerit condigna, atque ad juris apices?

S U M M A R I U M.

1. Status quæſtionis.
2. Variæ DD. ſententiæ.
3. 4. & 5. Probatur, ſatisfactionem Chriſti eſſe ſuperabundantem.
6. & 7. Solvitur objeſtio.

8. 9. & 10. Reſolutio cum prænotandis.
11. 12. 13. & 14. Probatur propoſitio.
15. & 16. Diſcutitur doctrina P. Fraſſen, & P. Macedo.

I.
Status quæſtionis.

CONTRA poſtremas Socini argutationes ferunt nobis ſuppetias omnes è Schola Theologi in ea quæſtione, utrum Chriſti ſatisfactio fuerit æquivalens, & ex ſtriſta juſtitia. Omnes enim condignam & æquivalentem fatentur propter perſonæ ſatisfacientis infinitam dignitatem; quamvis Scotus, Durandus, & Gabr. in diſtinct. xix. libri 3. ac nonnulli alii eorundem ſectatores negent fuiſſe ex rigoroſa juſtitia, ſi omnes conditiones ſpectentur juſtitia hujus, quas ſinguli approbant. Sunt vero conditiones illæ quatuor: ac prima, ut ſatisfactio ſit æquivalens, & creditori quantum ablatum eſt perſolvatur: ſecunda, ut ſit ad alterum: tertia, ut ſit ex propriis bonis perſonæ, quæ ſatisfacit, eaque

R. P. Berti Theol. Tom. V.

bona ſint aliàs indebita: ultima, ut non interveniat ex parte creditoris alicujus partis debiti gratioſa remiſſio. Addunt quidam conditiones alias, ut ſatisfactio ſit libera, ut ſit à perſona offendente, ut denique creditor teneatur illam acceptare: quas tres conditiones arbitror non eſſe modo expendendas; nam quantum ad libertatem attinet, requiritur tantum ratione meriti, & Chriſtum mortuum pleniffima libertate conſentiunt omnes: ſatisfactionem exhibendam ab ipſa perſona offenſa verum eſt, ſi nullus adſit fidejuſſor, qui ſolvat; ac demum nullam in Deo creditore reperiri neceſſitatem abſolutam, ſed hypotheticam tantum, ac ſuppoſita redimendi humanum genus gratuita prædefinitione, liquet

L I

liquet